

Cercetările arheologice efectuate în vara anului 1978 au avut în vedere localizarea vestigiilor arheologice din teritoriul cuprins între localitățile Telița și stațiunea viticolă Sarica. În urma cercetărilor de suprafață, au fost depistate într-un perimetru restrâns urmele unor locuiri izolate situate la o distanță de aproximativ 1 300—1 500 m una de cealaltă. Aceste mărturii se află pe „Valea viilor“, o mică depresiune care desparte dealul Sarica de dealurile Teliței. Dintre cele patru locuiri, în două s-au efectuat sondaje care ne-au relevat existența în această zonă a unor ferme rurale de tip „villa rustica“.

I. Primul sondaj a vizat un bot de deal direcționat N-S 30° situat pe partea vestică a Văii viilor, denumit de localnici „La Pomostita“. Locul era cunoscut de mai mulți ani, deoarece în anul 1968, cu ocazia plantațiilor de viță-de-vie au fost scoase la iveală pietre fasonate și material de construcție. Printre localnici circula legenda existenței în acest loc a unei bisericuțe și a unei fântini foarte adânci. Sondajul s-a efectuat în apropierea D.N.22, în interiorul plantației de viță-de-vie.

În funcție de condițiile existente au fost realizate șapte secțiuni, dintre care S_1 , orientată longitudinal pe direcția botului de deal, lungă de 22 m și lată de 1,5 m. Celelalte șase secțiuni, mai mult sau mai puțin perpendiculare pe S_1 , au fost executate printre șirurile de viță-de-vie, lungimea lor fiind de maxi-

mum 22 m și lățimea de 1 m (S_2) și de minimum 7,5 m/0,80 m (S_4), încadrând de o parte și de alta secțiunea principală S_1 .

Din punct de vedere stratigrafic, sub un strat de 0,70 m de pământ arabil, urmează un sol brun-roșcat care variază între 0,30—0,50 m, sub care se află loessul. S_1 a căzut perpendicular pe două laturi ale unei clădiri, situate la o distanță de 9,50 m una de cealaltă, lățimea zidurilor fiind de 0,61 m. Zidurile construite din piatră cu mortar alb-gălbui din var, cu nisip și prundiș, au fost distruse de lucrările de terasare. Din elevația lor s-a păstrat aproximativ 0,40—0,50 m înălțime, temelia aflându-se la —1,40 m adâncime față de solul actual, zidul păstrându-se pe o înălțime totală de 0,96 m. La —0,80 m adâncime, în interiorul camerei, denumită convențional C, s-a dat peste dărîmătura de țiglă și chirpic, de pe ultimul nivel de locuire, de pe care s-au recoltat fragmentele unei amfore cu corpul bombat și toarte torsionate. Acest nivel (N_1) se află la —1,10 m adâncime, caracterizându-se printr-o structură de lut tasat cu urme pronunțate de incendiu. La —1,21 m adâncime, s-a dat peste al doilea nivel de locuire, incendiat ca și primul, de pe care s-a recoltat un opaiț întreg și un os cu urme de prelucrare. În apropierea zidului din Sud, o lespede de piatră acoperea o vatră situată la adâncimea celui de al doilea nivel. În partea de Vest a secțiunii S_2 , situa-

tă în amonte, au fost descoperite resturile unor ziduri dintre care două aflate la adâncimea de 1,50 m și la o distanță de 2 m unul de celălalt, fuseseră distruse din antichitate, în spațiul liber aflându-se o mare cantitate de piatră de construcție. La 7,25 m depărtare spre Vest, se afla cel de al treilea zid, superficial, care mărginea o terasă situată la o altitudine de 2 m față de nivelul celorlalte ziduri. În S_3 a fost surprins zidul nordic al clădirii pe care cădeau perpendicular zidul terasei și zidul vestic al încăperii C. Latura sudică a clădirii a fost surprinsă în secțiunea S_4 , iar latura estică în secțiunea S_2 , în aval. Structura tuturor zidurilor, corespunzătoare celor două laturi ale încăperii C surprinse în S_1 , dimensiunile celor două spații ale clădirii: încăperea C — 10,50 m cu 9,50 m; spațiu terasă — 7,20 m cu 9,50, evidențiază o construcție masivă, ridicată în panta de la Est la Vest care, respectând configurația terenului s-a adaptat perfect condițiilor de teren existente.

Spațiul cuprins între cele două ziduri aflate în extremitatea de Vest a încăperii C, marca probabil trecerea sper terasă.

În actualul stadiu al cercetărilor nu putem evidenția definitiv funcționalitatea acestei clădiri. Poziția sa izolată ne îndeamnă să credem că este vorba de o villa rustica. Ceea ce ni se pare demn de precizat se referă la încadrarea sa cronologică. Cantitatea mare de ceramică fragmentară, amfora globulară situată pe nivelul 2 și opaițul întreg descoperit pe primul nivel ne dau posibilitatea să încadrăm construcția din punctul „La Pomostita” în limitele secolului IV e.n. În sprijinul acestei cronologii vine și descoperirea unei monede de bronz (Constantius II?) în zona terasei. Importanța descoperirilor din punctul „La Pomostita” ridică în acest fel problema perpetuării în timp a construcțiilor de tip villa rustica, cel puțin pînă la mijlocul secolului IV al erei noastre.

II. Cel de-al doilea sondaj arheologic a fost efectuat la aproximativ 2 km Vest de loca-

litatea Telița, în punctul numit „Izvorul Maicilor”, situat pe Valea viilor, în apropierea unui drum antic care unea limes-ul dunărean cu zona centrală a Dobrogei. În acest punct, a fost descoperit un complex de cuptoare aparținând unor proprietari a căror villa a fost localizată în imediata apropiere. Complexul cuprinde 6 cuptoare, dintre care trei erau cunoscute încă din anul 1968, fără a se cunoaște funcționalitatea lor și epoca în care au funcționat. În anul 1978 au fost cercetate parțial patru cuptoare, precizându-se caracterul lor de instalații pentru redus minereul de fier, modul de funcționare și structura lor, ca și încadrarea lor cronologică în epoca romană, (sec. II—III e.n.).

Cuptoarele de la „Izvorul maicilor” au fost amplasate într-o zonă păduroasă și în imediata vecinătate a unei cariere din care se extrăgea minereul de fier aflat la suprafață. Probele preliminare de laborator efectuate la Combinatul Metalurgic Tulcea, au stabilit că este vorba în special de magnetit și oligist în cantitate mai mică. Minereul conține un procentaj minim de 18,5%, fiind bogat în siliciu, (41% SiO_2). Din aceste considerente, la reducerea fierului a fost folosit ca fondant calcarul negru de Guttenstein, aflat din abundență în dealurile Niculițelului. Ca reducător era folosit mangelul, obținut din lemn.

Secționarea instalațiilor a evidențiat că aparțineau tipului de cuptor cu cuva înaltă, care funcționa cu tiraj natural, realizat prin dispunerea pe verticală a cuvei deschise sus, pe unde se introducea amestecul de minereu, mangel și fondant, și pe orizontală a gurii pentru evacuarea produsului obținut și pătrunderea aerului necesar arderii. În acest sens, toate cuptoarele au fost amplasate direct în pereții din loess a unei pante abrupte amenajate în acest scop.

Cuptoarele sînt de mărimi neobișnuite. Cele mai bine păstrate, respectiv nr. 2 și 6, au 3—4 m înălțimea actuală, sînt de formă bi-tronconică, cu o curvă cu pereții puternic vitrificați care în zona diametrului maxim atinge între 10—11 picioare romane și care se în-

SARICA - 1978

villa

0m
1m
2m
3m

Nesăpat

n. terasă

C

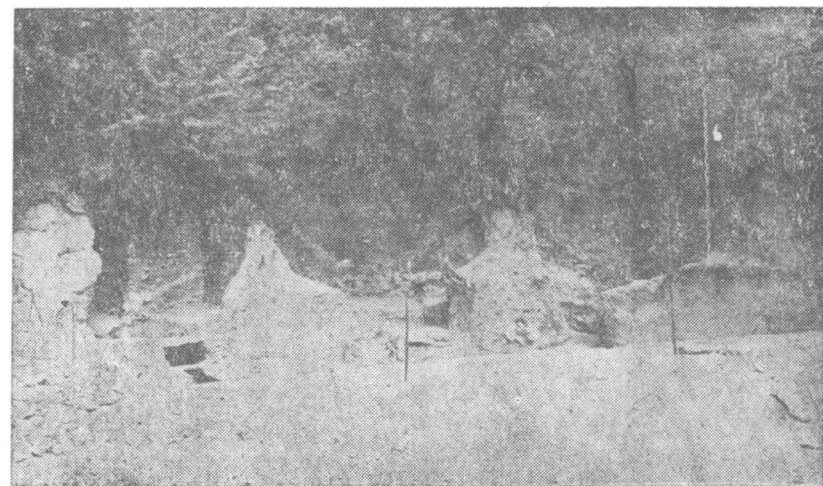
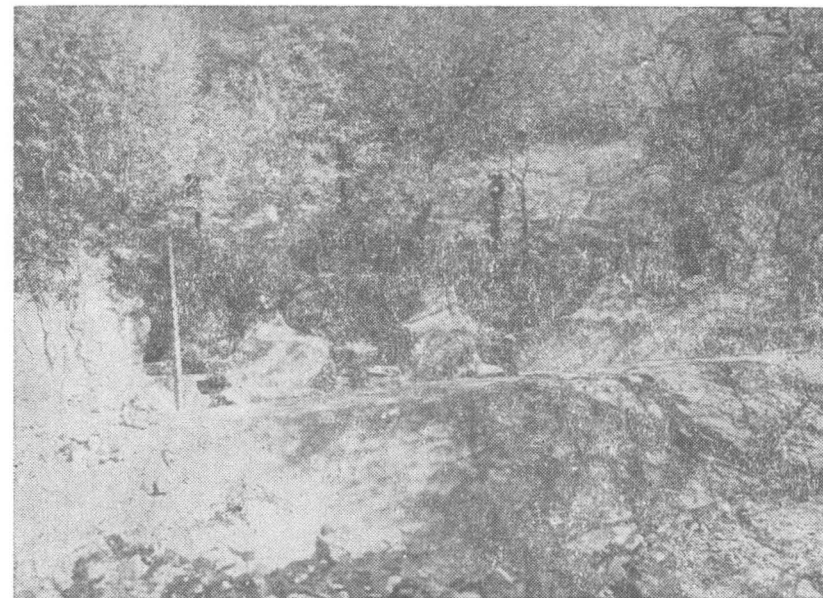
T

52

53

51

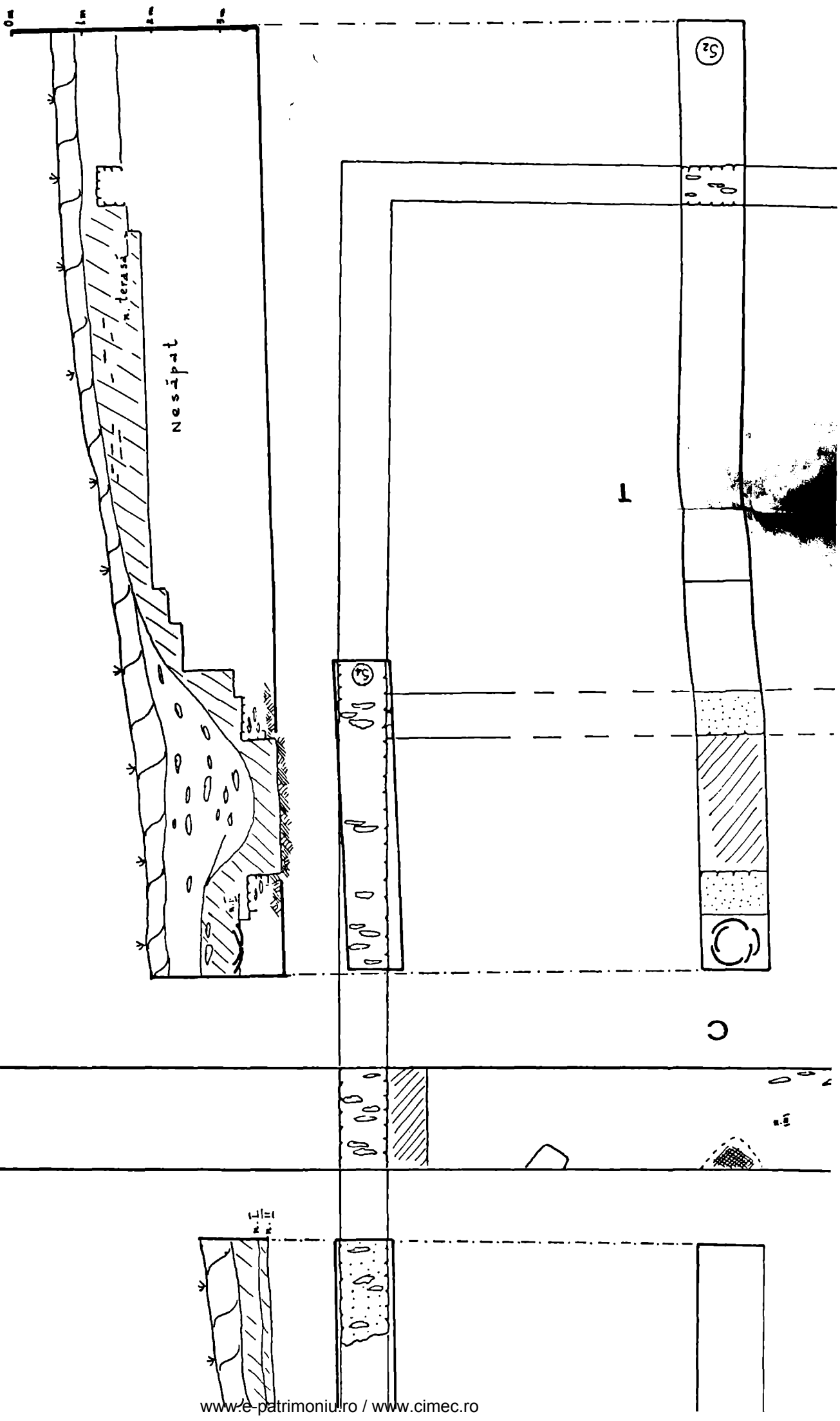

Pl. I. — 1. — Plan de situație (1:50 000) cu amplasamentul fermelor ▼ localizate în vara anului 1968.
 2. — Vedere generală a locului de amplasare a complexului meșteșugăresc (cuptoarele 1—3) de la „Izvorul Maicilor”.
 3. — Cuptoarele 1—3, secționate.

SARICA - 1978

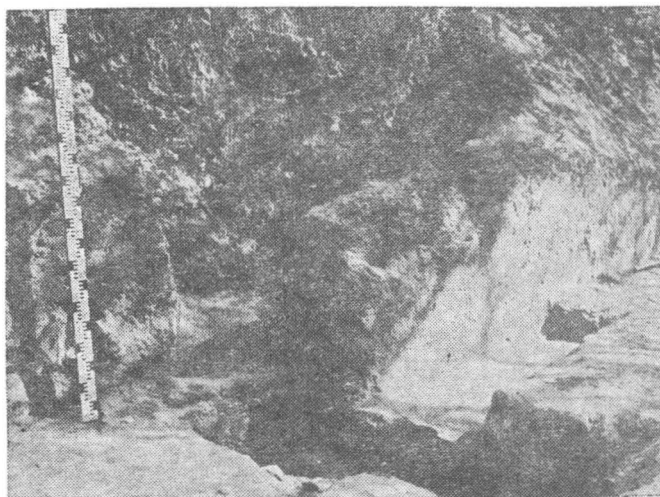
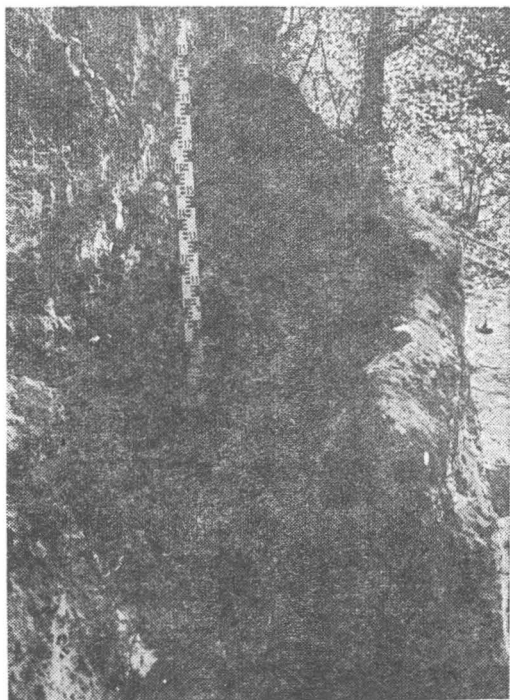
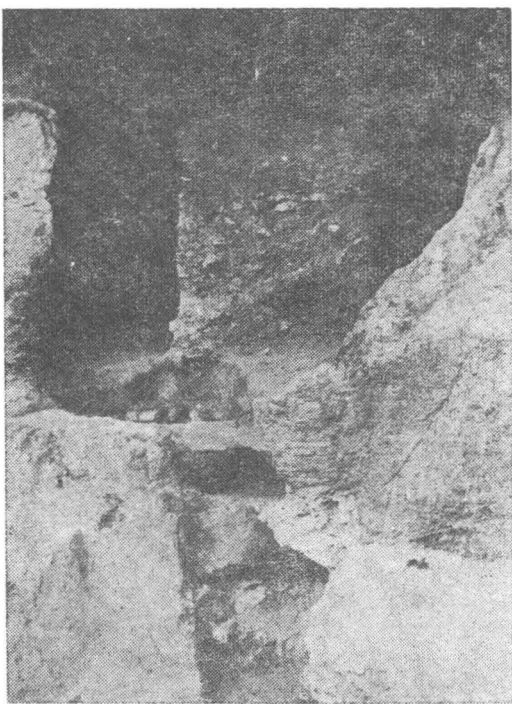
villa

51

C

52

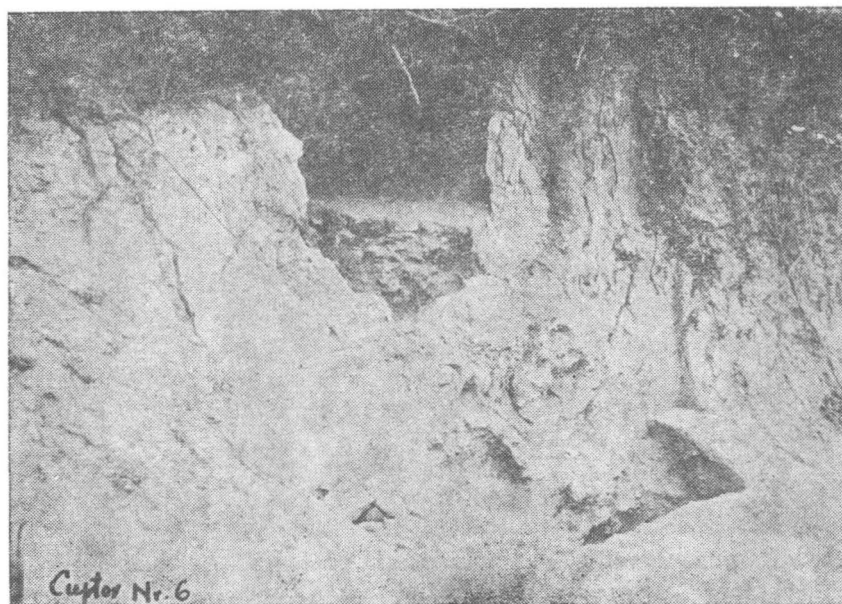
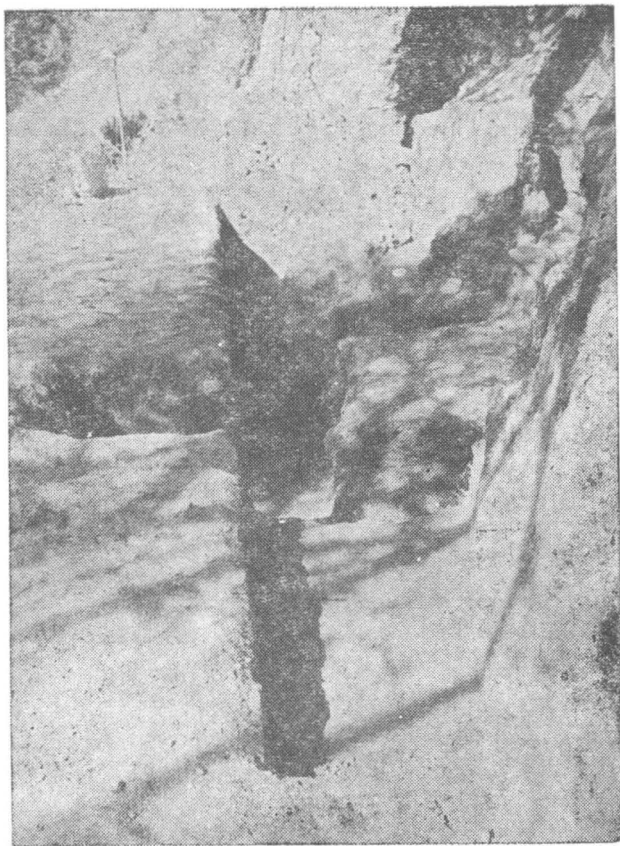

Pl. II. — Complexul meșteșugăresc de la „Izvorul Maicilor“.

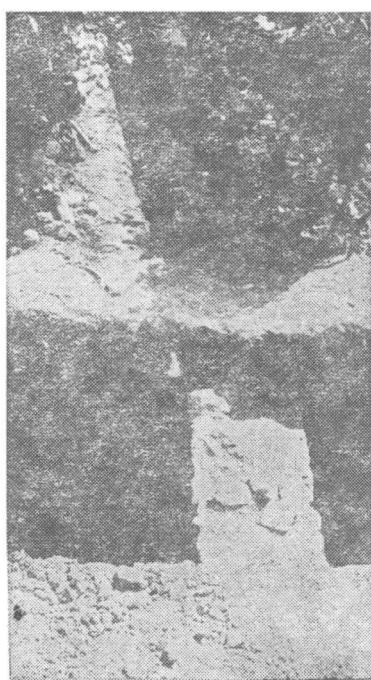
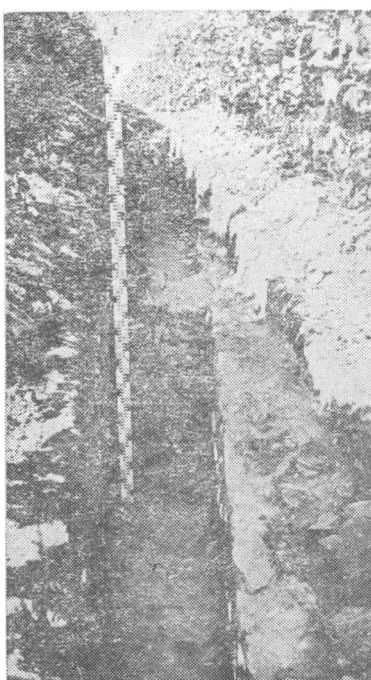
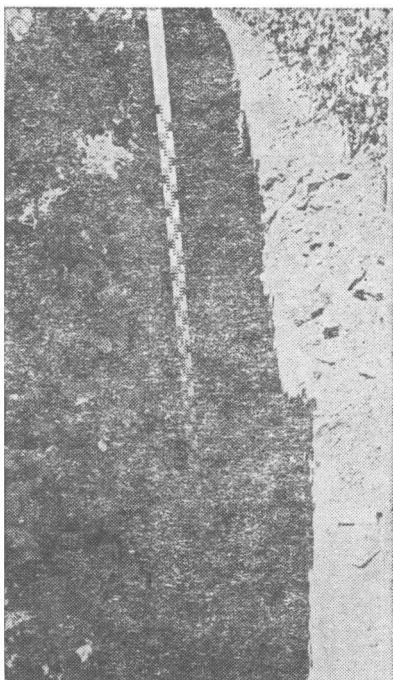
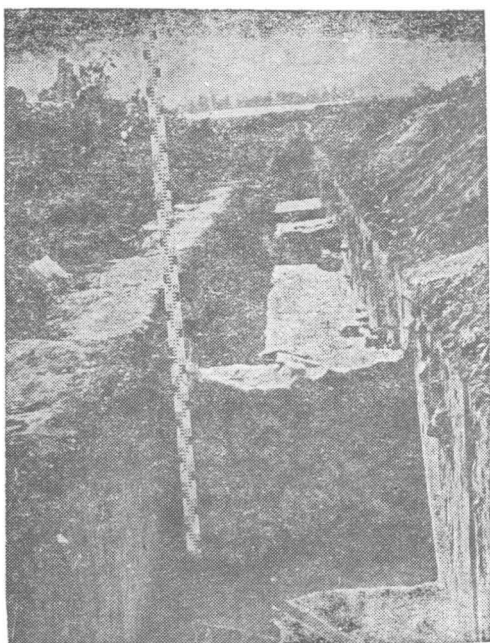
1. — Secțiune prin cuptorul nr. 2.

2. — Vatra cuptorului-forje nr. 1.

3—4. — Secțiune prin cuva cuptorului nr. 3.

Pl. III. — 1. — Secțiune executată în fața cuptoarelor 1—3 — „Izvorul Maicilor”.
2. — Secțiune longitudinală prin cuptorul nr. 6 „Izvorul Maicilor”.

Pl. IV. — Villa romană de la Pomostita — aspecte de șantier.

1. — Vedere generală asupra locului de amplasare.

2. — Aspect de șantier — secțiunea S_1 .

3. — Aspect de șantier — secțiunea S_2 (amonte) cu nivel încăpere C și nivel terasă T.

4. — Aspect de șantier — secțiune S_3 (amonte) cu nivel încăpere C și nivel terasă T.

5. — Aspect de șantier — latura sudică a clădirii necuprinsă în S_1 și S_2 (aval).

gustează jos, spre gura de evacuare, pentru a asigura un tiraj normal, o încărcătură mare și o acțiune uniformă a reacțiilor chimice, îmbunătățind bilanțul termic al procesului de reducere. Rezultatul era un burete de fier, cu incluziuni de zgură. Încărcătura se făcea de sus, și era continuă. Când se bloca și nu se mai putea obține metal, datorită topirii fondantului, se încerca curățirea mecanică a gurii de evacuare, fenomen bine surprins prin secționarea cuptorului nr. 2. Dacă nu mai putea fi utilizat, era abandonat și se construia alături un alt cuptor. S-a observat astfel că cuptorul nr. 1 a fost transformat în forjă pentru cuptorul nr. 2, ale cărui reziduri de fondant au servit ca vatră. De altfel, dimensiunile mari ale cuvei, dărîmătura de pietre din interior și folosirea numai a intrării cuptorului nr. 1, pe care s-a descoperit un strat de 4 cm de funingine de mangan, demonstrează acest lucru. De asemenea, cuptorul nr. 3 a fost întrebuințat după blocarea sa, ca forjă, probabil pentru cuptorul nr. 4, rămas necercetat. Secțiunea efectuată în fața celor patru instalații aflate pe panta de est au favorizat observații exacte asupra momentului funcționării acestor instalații. Stratigrafic, se observă că la data funcționării cuptorului nr. 3 ca forjă, primele două cuptoare nu mai erau întrebuințate, deoarece nivelul vetrei sale acoperea depunerile și nivelarea de deasupra cuptorului-forje nr. 1. Șanțul de control a relevat o folosire îndelungată a acestor instalații. La nivelul vetrei gurii de evacuare a cuptorului nr. 2, a fost descoperită ceramică romană, specifică celei de-a doua jumătăți a secolului II e.n., laolaltă cu ceramica indigenă, mult mai numeroasă, iar pe nivelul forjei nr. 3, s-a găsit, alături de ceramica băstinașă și romană, o monedă de bronz argintat (Severus Alexander) și un inel de bronz.

La aproximativ 50 m spre Sud se aflau alte două cuptoare, dintre care a fost secționat cuptorul nr. 6. Cuptorul nu a putut fi cercetat în întregime datorită amplasării sale într-un loc unde trece în prezent un drum fo-

restier. Spre deosebire de celelalte instalații cercetate, cuptorul nr. 6 nu a mai fost curățat în antichitate, ceea ce ne face să credem că reprezintă ultima etapă de utilizare în procesul de reducere a minereului de fier de către fermierul de la „Izvorul maicilor“. Din secțiunea executată prin cuva cuptorului au fost scoși bureți de zgură cu un procentaj de fier de 7,04% și bucăți de calcar vitrifiat, ceea ce demonstrează că reducerea minereului în acest cuptor se făcea la temperaturi de aproximativ 1 300—1 400°C.

În conformitate cu observațiile și datele arheologice avute pînă în prezent, complexul meșteșugăresc de pe „Valea viilor“, punctul „Izvorul maicilor“, își încetează activitatea la mijlocul secolului III e.n., foarte probabil în condițiile marelui invazii a goților dintre anii 249—251 e.n., cronologie valabilă pentru majoritatea proprietăților rurale din zona Telița, Niculițel, Isaccea.

Incheiere

Datorită caracterului limitat al sondajelor arheologice efectuate în vara anului 1978, observațiile făcute nu pot fi concludente.

Problemele deosebit de importante ridicate de săpăturile arheologice din zona Telița — Niculițel, atît în ceea ce privește cronologia așezărilor rurale din teritoriul de nord al Dobrogei, cît și aspectul mai puțin cunoscut al conținutului meșteșugăresc al activităților economice desfășurate de fermele romane din Dobrogea, aportul populației băstinașe la producția materială a societății romane, solicită noi intervenții, în sensul continuării cercetărilor arheologice și lărgirii ariei de cercetare.

Totodată, datorită amplasării complexului meșteșugăresc de la „Izvorul Maicilor“ într-o zonă deosebit de pitorească, propunem restaurarea parțială a unora din cuptoarele mai bine păstrate, respectiv nr. 2, 3 și 6 și conservarea lor în interiorul unei construcții special amenajate în acest sens.